

FI lausuntopyyntö VV

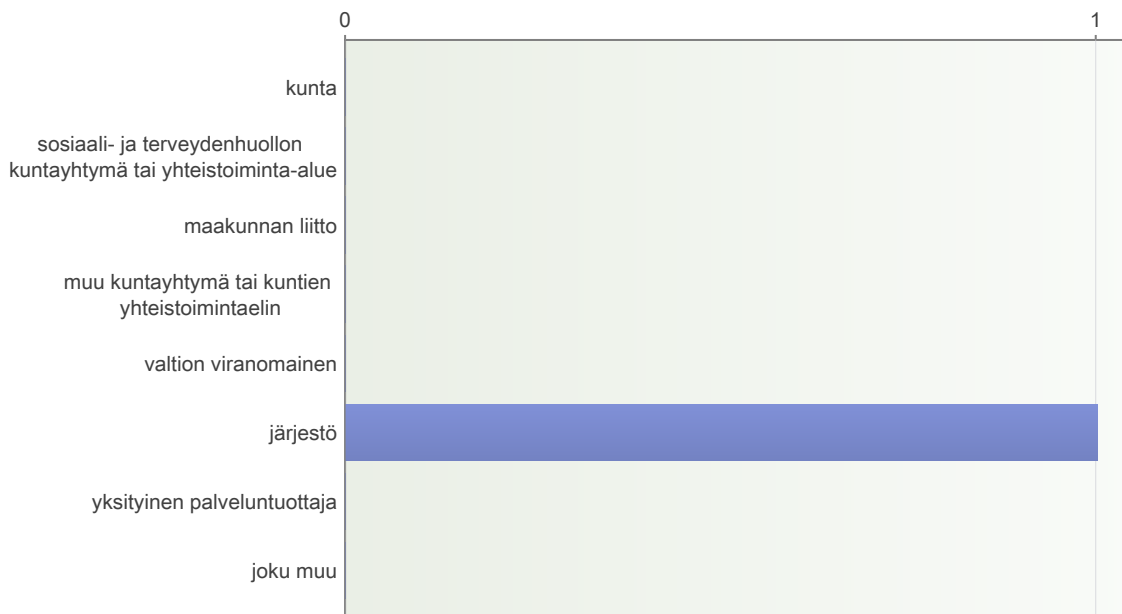
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Näkövammaisten liitto ry	Sari Kokko	Sari Kokko, 050 401 5802, sari.kokko@nkl.fi		

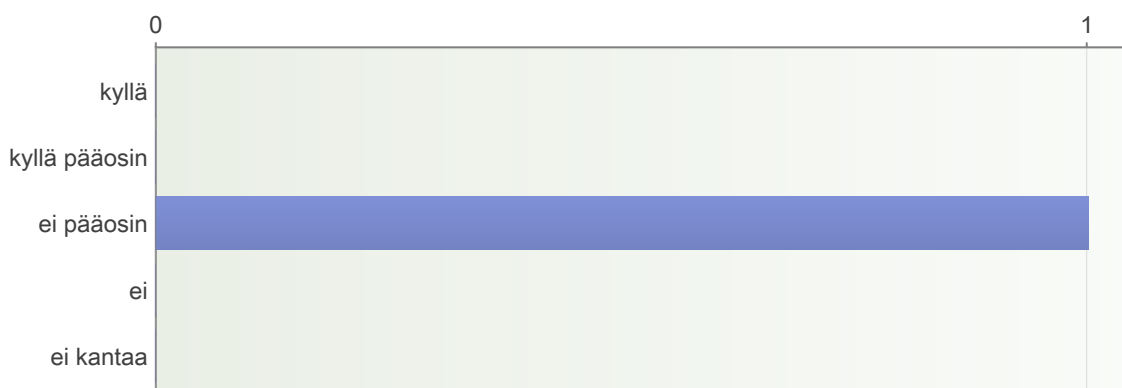
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveyst- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Näkövammaisten liitto ry katsoo esitystä näkövammaisten ihmisten näkökulmasta. Suomessa on arviolta 60 000 näkövammaista, joista sokeita on noin 9 000 ja heikkonäköisiä noin 51 000.

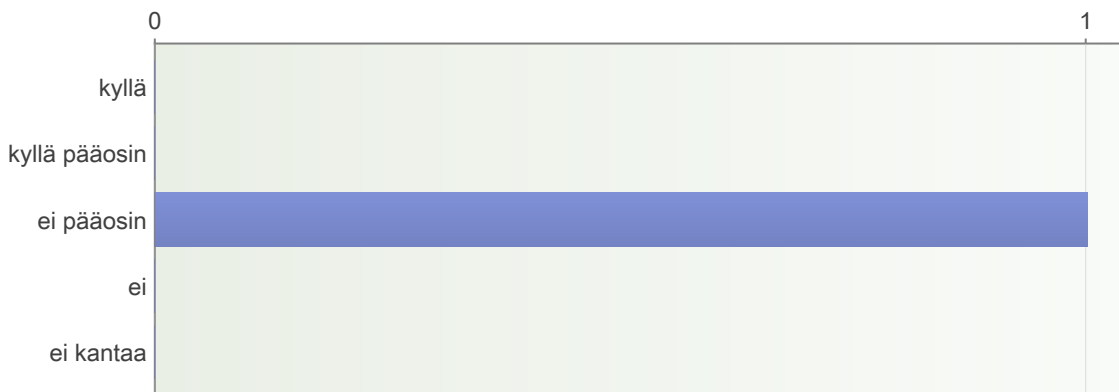
Uudistuksen tavoitteet ovat YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisia, mutta niiden toteutuminen käytännössä on epävarmaa. Näkövammaisten liiton mielestä on epävarmaa, saavatko näkövammaiset esitettävän uudistuksen jälkeen yhdenvertaisesti palveluja koko maassa. Lisäksi on epävarmaa, ovatko palvelut sellaisia, että ne tosiasiaassa vastaavat laadultaan näkövammaisten tarpeita. Ei myöskään ole varmaa, että näkövammaisten kohdalla valinnanvapaus toteutuu yhdenvertaisesti muihin ihmisiin nähden.

Esitetty kokonaisuus on monimutkainen ja sisältää huomattavan määrän epävarmuustekijöitä.

Näkövammaisten liitto pitää välttämättömänä, että luonnoksen valmistelua jatketaan ja tarkennetaan eikä sitä anneta eduskunnalle hallituksen esityksenä nykyisellä liian hätäisellä aikataululla.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksen mukaan valinnanvapaus toteutuu maksusetelin, asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin kautta tai valitsemalla ammattihenkilö ja palveluntuottaja. Todellisuudessa maakunta kuitenkin päättää valinnanvapauden alan ja laajuuden. Maakunnat voivat päätösvaltansa perusteella eriytyä toisistaan valinnanvapauden laajuudessa, mikä voi vaarantaa yhdenvertaiset palvelut.

Jos näkövammaisten valinnanmahdollisuudet toteutuvat yhdenvertaisesti ja laajasti ja tarjolla on heidän tarpeitaan vastaavia palveluja, edistää uudistus näkövammaisten vaikutusmahdollisuuksia. Tämän toteutumiseksi on välttämätöntä, että asiakassuunnitelmat tehdään yhdessä näkövammaisen kanssa, palvelut ovat esteettömiä ja saavutettavia eikä kuljetuspalvelujen käyttämisen tarve rajaa valinnanmahdollisuuksia. Myös henkilökohtaisen budjetin on toteuduttava siten, että se tosiasiasa mahdollistaa omien valintojen tekemisen.

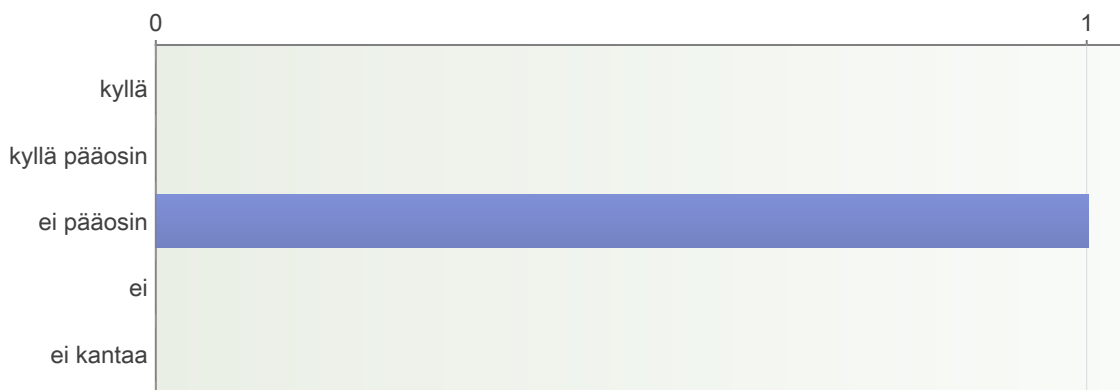
Näkövammaisten liitto huomauttaa, että henkilökohtaisen budjetin kohdalla jää epävarmaksi, miten paljon näkövammaisen voi lopulta vaikuttaa omien palvelujensa toteutukseen. Koska esityksestä ei voi päätellä, miten paljon asiakaseteleitä, maksuseteleitä tai henkilökohtaista budjettia tullaan todellisuudessa käyttämään, ei ole varmaa, tulevatko näkövammaisten oikeudet toteutumaan riittävästi, tarkoituksenmukaisesti ja yhdenvertaisesti.

Keskeinen valinnanvapauden toteutumista edistävä seikka on, että itse järjestelmä on yksinkertainen ja selkeä. Esitetyssä järjestelmässä valinnan tekeminen sosiaali- ja terveyskeskuksen, suunhoidon yksikön ja liikelaitoksen osalta edellyttää palvelujärjestelmän tuntemusta sekä moninaisten tietojärjestelmien hallintaa. Sähköisten tietojärjestelmäpalvelujen on oltava saavutettavia ja esteettömiä, jotta näkövammaiset voivat käyttää niitä.

Sähköisten palvelujen rinnalla on varmistettava valintojen tekeminen myös muilla keinoin, kuten paperilomakkeella ja puhelimitse. Tähän velvoittaa myös muun muassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 19 artikla.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksestä eivät käy selkeästi ilmi asiakkaan todelliset, konkreettiset valinnanvapauden mahdollisuudet. Valinnanmahdollisuuksiin liittyy useita epävarmuustekijöitä ja niihin vaikuttavat huomattavasti maakunnan ja sote-keskusten ratkaisut: missä palveluissa ja miten asiakasseteliä, maksuseteliä sekä henkilökohtaista budjettia käytetään ja mikä on asiakkaan tosiasiallinen asema palvelutarpeen arvion ja asiakassuunnitelman tekemisen yhteydessä. Henkilökohtaisessa budjetissa tosiasiallisiin valinnanmahdollisuuksiin vaikuttaa myös se, voiko asiakas vaihtaa budjetin raameissa palvelun toiseen palveluun ja mitä muita ratkaisuja hän voi tehdä.

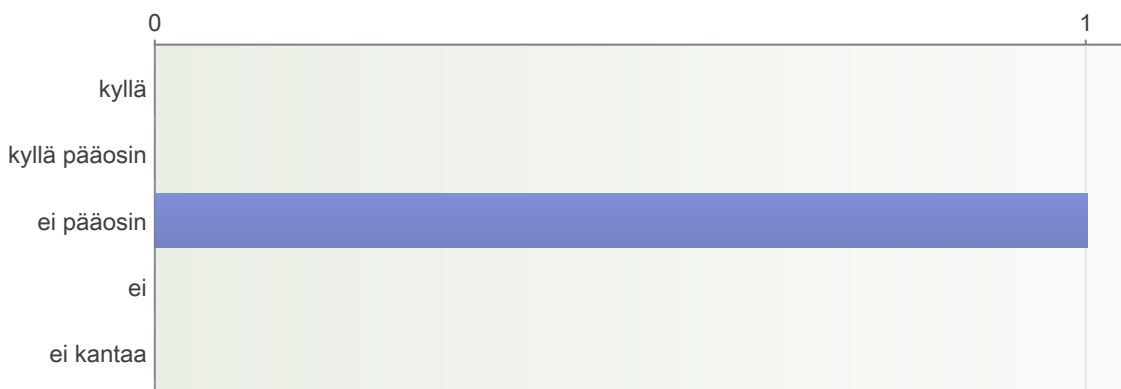
Suurin osa palveluista ja tukitoimista, joita näkövammaiset tarvitsevat näkövammansa vuoksi, järjestetään vammaispalvelulain (380/1987) ja vammaispalveluasetuksen (759/1987) nojalla. Lisäksi ne haetaan maakunnan liikelaitoksen kautta. Siihen mitä ja miten näkövammaisen voi lopulta valita, vaikuttavat huomattavasti esimerkiksi palvelujen saavutettavuus ja niiden järjestämistapa.

Näyttää siltä, että esimerkiksi vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut hoidetaan matkakeskusten kautta, jolloin näkövammaisen tosiasiallinen valinnanmahdollisuus jää hyvin pieneksi. Kuljetuspalvelun käyttörajoitteet erityisesti terveydenhuollon matkojen osalta voivat myös rajata valinnanvapautta.

Epäselvyyttä liittyy myös henkilökohtaiseen apuun. Noin 65 % vammaispalvelulain mukaisesta henkilökohtaisesta avusta toteutetaan työnantajamallilla. Työnantajamallissa näkövammaisen solmii työsopimuksen henkilökohtaisen avustajan kanssa ja hänen kotikuntansa korvaa henkilökohtaisesta avustajasta aiheutuvat kustannukset (palkkakustannukset ja muut vastaavat välttämättömät kustannukset). Näkövammaisten liitto huomauttaa, että työnantajamallilla järjestettävän henkilökohtaisen avun toteutuminen henkilökohtaisen budjetin sisällä on epäselvää ja sitä on ehdottomasti täsmennettävä. Tähän on tarkempia kirjauksia henkilökohtaista budjettia koskevassa lausuntopyyntökyselyn kohdassa.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksen mukaan näkövammaisen voi suoran valinnan palveluissa saada sosiaalihuollon palvelujen osalta lähinnä ohjausta ja neuvontaa. Tämä ei todennäköisesti riitä, vaan lisäksi tarvitaan maakunnan liikelaitoksen asiakassuunnitelmaa ja viranhaltijan päätöstä edellyttäviä palveluja. Tämä edellyttää sote-keskusten ja maakunnan liikelaitoksen yhteistyötä ja palvelujen yhteensovittamista.

Riski siihen, että erityisesti yhteen sovitettut palvelut eivät esityksen mukaisessa järjestelmässä toimi tai toimivat selvästi nykyistäkin huonommin, on Näkövammaisten liiton mielestä suuri. Esityksestä ei hahmotu voimassa olevan lainsäädännön edellyttämää, toimivaa, kerroksittain täydentyvää kokonaisuutta, jossa perustason palvelut ovat lähtökohtaisesti kaikille saavutettavia ja jossa erityistason palvelut täydentävät ja korvaavat perustason palveluja silloin, kun asiakkaan tarve sitä edellyttää.

Monitasoisessa ja monitoimijaisessa järjestelmässä on, ilman mittavaa panostusta palvelukokonaisuuksien muodostamiseen ja hallintaan odotettavissa, että suhteessa nykytilaan tilanne huononee ja uudistus heikentää asiakkaiden palvelujen yhteensovittamista. Vastuutahot on määriteltävä selkeämmin, mutta ennen kaikkea on vakavasti harkittava yksinkertaisemman rakenteen luomista. Toimijoiden runsaus ja mahdollinen vaihtuminen vuosittain vaikeuttavat huomattavasti yhteensovittamista ja palvelukokonaisuuden jatkuvuutta.

Näkövammaisten lasten ja nuorten ehjän ja toimivan palvelukokonaisuuden kannalta on välttämätöntä, että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palvelut muodostavat saumattoman kokonaisuuden kuntiin jäävien varhaiskasvatuksen, opetuksen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon kanssa.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

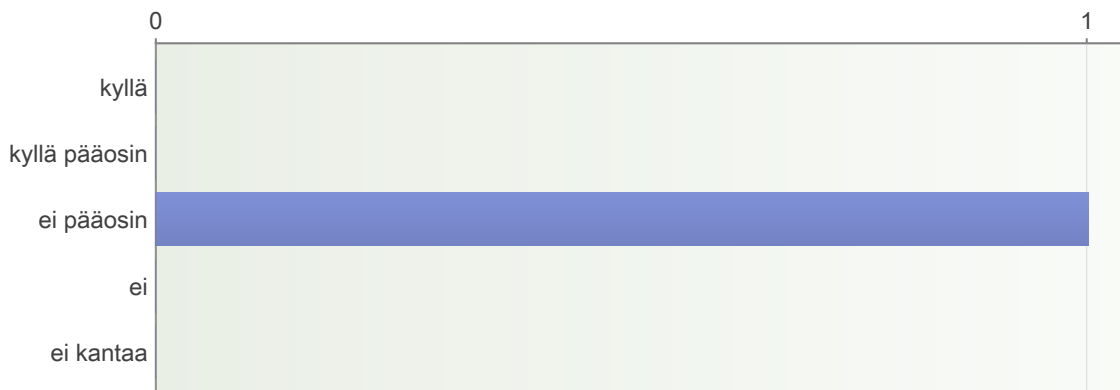

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

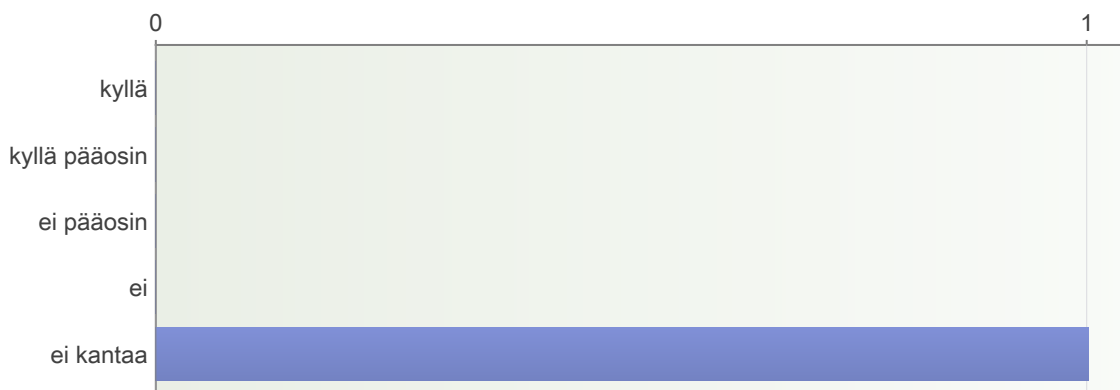
- Esityksen riskinä on päätösvalan etäännyminen asiakkaista. Maakunnan hallinnossa on otettava huomioon myös alueelliset vaikuttamismahdollisuudet, koska olosuhteet eroavat suurten maakuntien eri osissa toisistaan huomattavasti.

Uudistukseen liittyy merkittävä uhka siitä, että näkövammaisten vaikuttamismahdollisuudet ja osallisuus heitä itseään koskevissa asioissa heikkenevät. Näkövammaisen mahdollisuus vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon saattaa toteutua asiakassuunnitelman tekemisen yhteydessä, mutta se edellyttää, että asiakassuunnitelma tehdään tosiasiasa yhteistyössä näkövammaisen asiakkaan kanssa. Sen sijaan näkövammaisen mahdollisuus vaikuttaa palvelun laatuun vaihtelee ja saattaa jäädä lähes olemattomaksi.

Vaikutusmahdollisuuksien kannalta olennaista on, että esityksen valmistelussa otetaan vakavasti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen velvoitteet. Yleissopimuksen 4 artikla edellyttää vammaisten ihmisten täysimääräistä osallistamista heitä koskevaan päätöksentekoon. Artikla 9 edellyttää fyysisen ympäristön esteettömyyttä ja tiedonsaannin saavutettavuutta.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

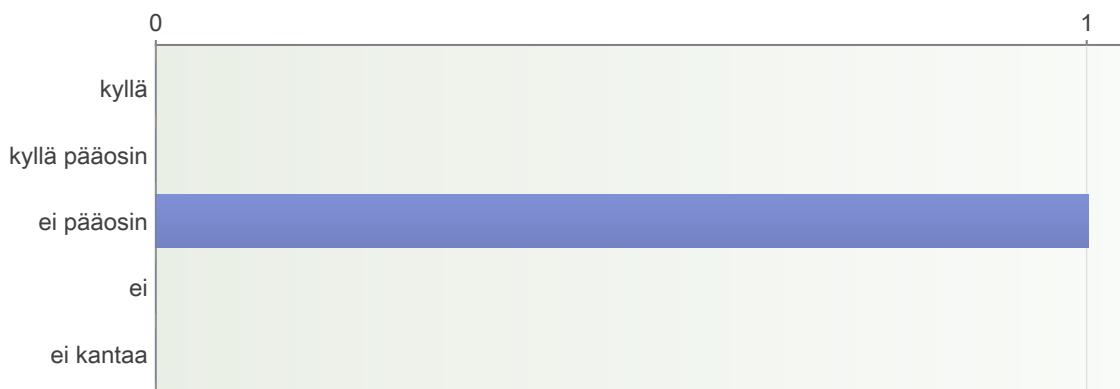

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvakuista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksessä on kohtalaisen selkeästi kuvattu, mitkä palvelut ovat suoran valinnan palveluja ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitokselle. Tosin maakunta voi päättää laajentaa sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön tuottamisvastuulle kuuluvaa suoran valinnan palveluvalikoimaa esityksen sisältämästä perustasosta laajennettuun perustasoon. Laajennetun perustason osalta säännöksiä on syytä selkiyttää.

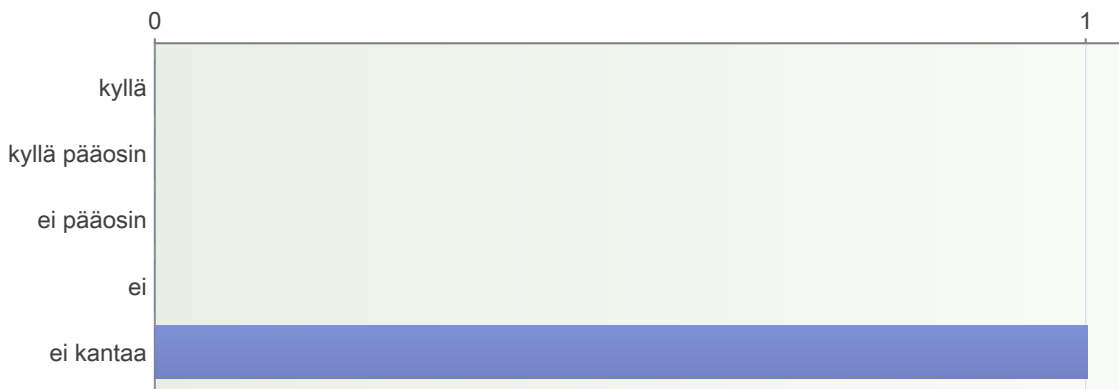
Näkövammaisten tarpeet suoran valinnan palveluissa ovat oletettavasti pääasiassa terveydenhuollon palveluja. Sen sijaan he tarvitsevat vammaispalvelulain nojalla myönnettäviä palveluja, jotka edellyttävät asiakassuunnitelmaa ja viranhaltijan päätöstä eli ovat maakunnan liikelaitoksen palveluja.

Näkövammaisten liitto pitää välttämättömänä, että esityksessä täsmennetään, onko näkövammaisten perusteltua hakeutua suoraan maakunnan liikelaitosten asiakkaiksi, koska he joka tapauksessa tarvitsevat sen kautta tehtäviä vammaispalvelupäätöksiä. Suoraan maakunnan liikelaitoksen asiakkaaksi hakeutuminen saattaa vähentää näkövammaisen asiakkaan siirtelyä taholta toiselle ja nopeuttaa hänen tarvitsemiensa vammaispalvelujen saamista. Lisäksi se vähentäisi ongelmia, joita näkövammaisella on muun muassa tiedon etsimisessä ja tiedonsaannissa, koska tällä ratkaisulla hänen ei tarvitse selvittää eri tietolähteistä, minne hänen on tosiasiaa hakeuduttava.

Suoran valinnan terveydenhuollon ja liikelaitoksen sosiaalihuollon yhteistyö on varmistettava. Lisäksi on varmistettava, että kulloinkin yhteistyötä tekevä taho on oikea. Ei ole tarkoituksenmukaista, että esimerkiksi sairaanhoitaja konsultoi näkövammaisen tarvetta vammaispalveluihin. Pääsääntöisesti heillä ei ole näkövammaisuuteen liittyvää ammattiosaamista eikä myöskään sosiaalihuollon tai vammaispalvelujen osaamista.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

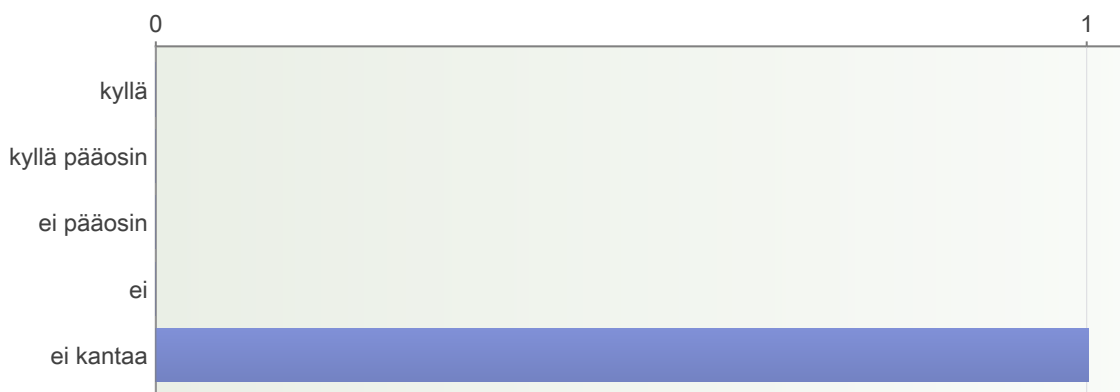
21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksen mukaan sote-keskuksilla olisi vastuu maksusetelituottajien palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta, mutta ei ohjaus- ja vaikutusmahdollisuuksia niihin. Näkövammaisten liitto pitää välttämättömänä, että Sote-keskuksille annetaan ohjaus- ja vaikutusmahdollisuuksia maksusetelipalveluntuottajiin ja niiden toimintaan.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

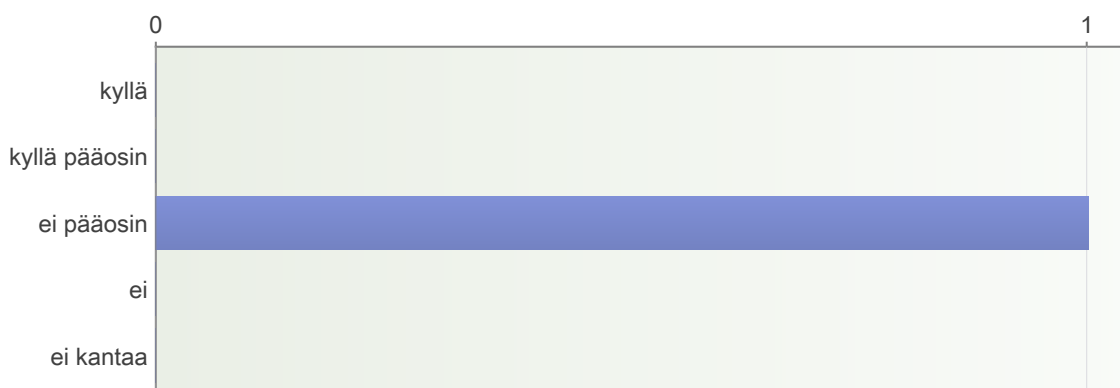
23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Näkövammaisten liitto viittaa vastaukseen, jonka se on antanut kysymykseen 8b. Esityksen mukaan sote-keskuksilla olisi vastuu maksusetelituottajien palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta, mutta ei ohjaus- ja vaikutusmahdollisuuksia niihin. Näkövammaisten liitto pitää välttämättömänä, että Sote-keskuksille annetaan ohjaus- ja vaikutusmahdollisuuksia maksusetelipalveluntuottajiin ja niiden toimintaan.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

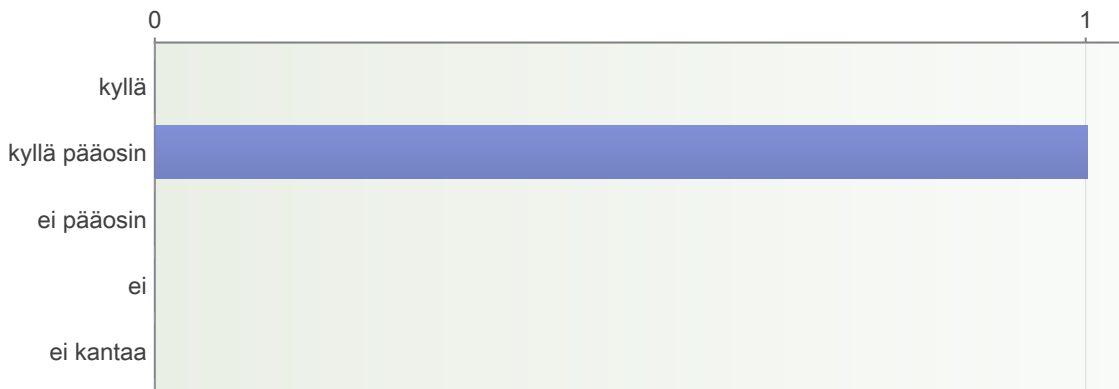
- Maksusetelijärjestelmä mahdollistaa näkövammaisen asiakkaan mahdollisuudet vaikuttaa palvelun laatuun, jos vaihtoehtoisia palvelun tuottajia on tarjolla ja näkövammaisen voi aidosti arvioida palveluja ja tehdä valintoja. Lopullinen valinnanvapauden toteutuminen selviää vasta maakunnan valinnanvapauden laajuutta koskevien päätösten kautta.

Näkövammaisten kohdalla valinnanvapauden toteutuminen edellyttää, että tarjolla on riittävästi saavutettavia ja esteettämiä vaihtoehtoja. Esimerkiksi kuljetuspalvelun rajoitettu saatavuus voi muodostaa tosiasiallisen esteen valinnanvapauden toteutumiselle.

Valinnanvapauden toteuttaminen edellyttää huomattavaa panostusta palveluohjaukseen, koordinaatioon ja asiakkaiden tukemiseen. Ammatillisesti ja tehokkaasti toteutetulla palveluohjauksella tulee olemaan erittäin merkittävä rooli. Sitä ei voi korvata vapaaehtoistyöhön perustuvalla tuetulla päätöksenteolla.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

27. Vapaamuotoiset huomiot.

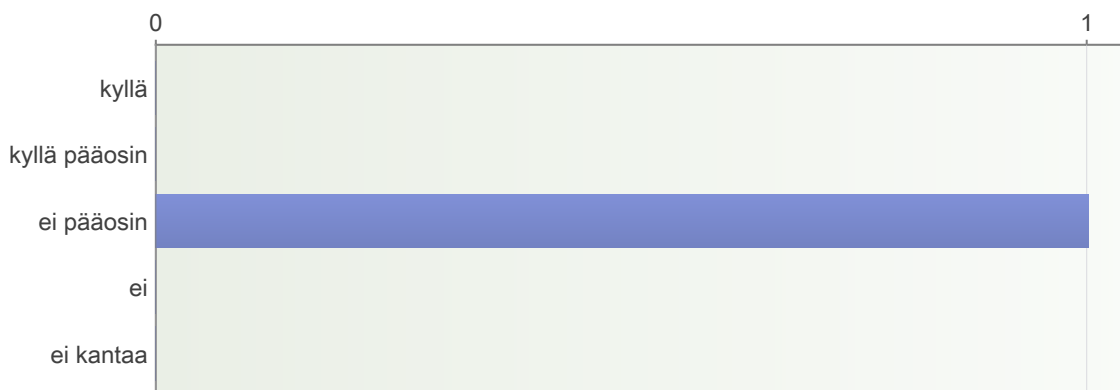
Vastaajien määrä: 1

- YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus edellyttää yhdenvertaista mahdollisuutta valita toimipiste. Monien näkövammaisten tarvitsemien Kelan maksamien kuljetusten tarve ei saa rajoittaa valinnanvapautta vain maantieteellisesti lähimpään toimipisteeseen.

Tiedonhallintapalvelun on oltava saavutettava eli sitä on voitava käyttää näkövammaisten tarvitsemilla apuvälineillä. Kirjallinen ilmoitus on voitava jättää myös pistekirjoituksella ja vaihtoehtoinen ilmoitustapa on oltava myös heille, jotka eivät voi tehdä ilmoitusta sähköisesti tai paperilla.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelijärjestelmä mahdollistaa asiakkaan mahdollisuudet vaikuttaa palvelun laatuun, jos vaihtoehtoisia palvelun tuottajia on tarjolla ja näkövammaisella asiakkaalla on tosiasiallisesti mahdollisuus tehdä aidosti valinta ja saada tietoa vaihtoehtoista. Lopullinen valinnanvapauden laajuus ja toteutuminen asiakassetelijärjestelmässä ratkeaa maakunnan valinnanvapauden laajuutta koskevien päätösten ja paikallisten olosuhteiden kautta.

Näkövammaisten kohdalla valinnanvapauden toteutuminen edellyttää, että tarjolla on riittävästi saavutettavia ja esteettömiä vaihtoehtoja palveluiksi. Mikäli palvelut eivät ole saavutettavia ja kaikille sopivia, jää valinnanvapaus muita suppeammaksi. Lisäksi esimerkiksi kuljetuspalvelujen rajoitettu saatavuus voi muodostaa tosiasiallisen esteen valinnanvapauden toteutumiselle.

Keskeistä asiakasseteliä koskevassa sääntelyssä on asiakkaan näkökulmasta se, että sen arvo riittää siihen palveluun tai palvelukokonaisuuteen, jota seteli koskee. Esimerkiksi Ruotsissa vastaava järjestelmä on johtanut siihen, että asiakassetelin arvo kattaa vain peruspalvelun, ei yksilöllisen tarpeen mukaista palvelua, kuten tarkoituksena oli. Tällöin asiakas on joutunut maksamaan palveluntuottajalle lisähintaa saadakseen tarpeitaan vastaavan palvelun. Tällainen kehityskulku vaarantaa yhdenvertaisuutta ja se tulee sääntelyllä torjua. Lisätietoa Ruotsin kokemuksista http://www.smer.se/wp-content/uploads/2015/01/Smer-2014_1-WEBB1.pdf

Koska kyseessä on monimutkainen järjestelmä, tulee valinnanvapauden tosiasiallinen toteutuminen edellyttämään huomattavia panostuksia palveluohjaukseen ja koordinaatioon. Tätä ohjausvastuuta ei voida säilyttää vapaaehtoistyönä tehtäväksi tuetun päätöksenteon muodossa, vaan se on laaja-alaista osaamista edellyttävä, ammatillinen tehtävä.

30. 10b. Turvaako asiakasetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

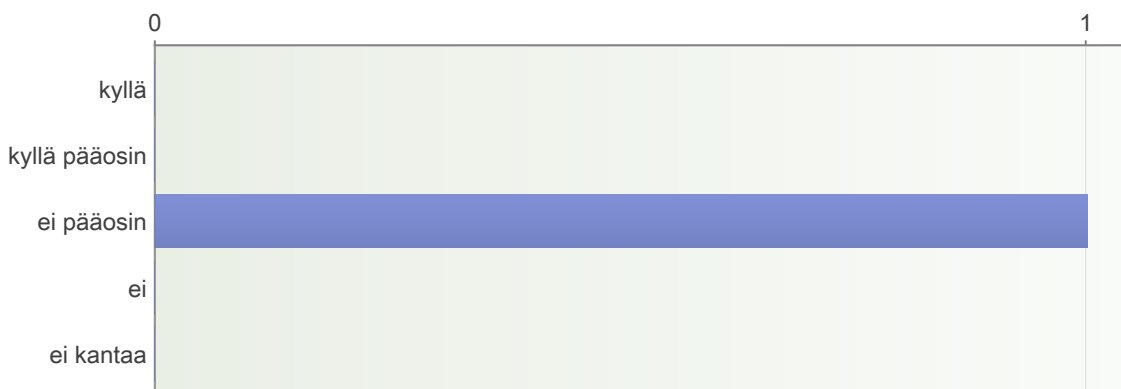
31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksestä ei käy ilmi, miten esimerkiksi asiakasetelillä hankittujen palvelujen valvonnassa otetaan tosiasiallisesti huomioon näkövammaisten erityistarpeet.

32. 10c. Ovatko asiakasetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

33. Vapaamuotoiset huomiot.

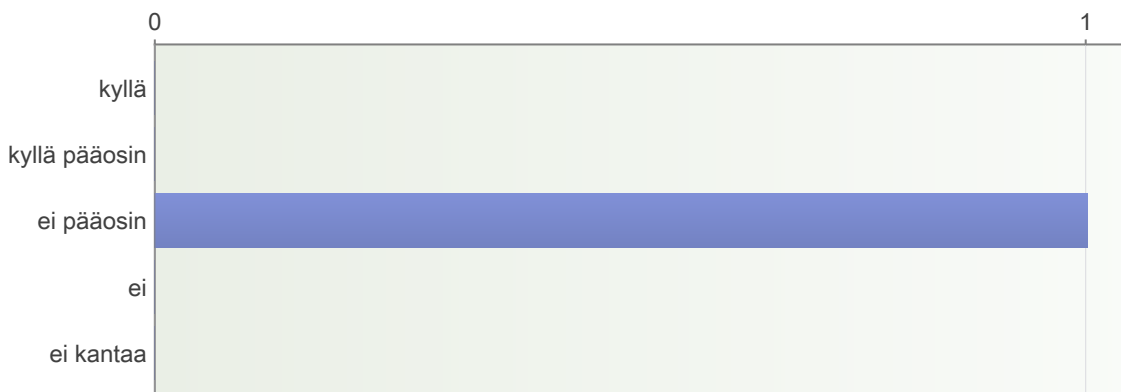
Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen näkökulmasta lakiesitys jättää maakunnalle laajan harkintavallan valinnanvapauden laadusta ja laajuudesta. Koska maakunnalla olisi päätösvalta asiakassetelien käytöstä, Suomeen voi syntyä 18 erilaista käytäntöä.

Apuvälineiden kohdalla on muistettava, että niiden on aina oltava yksilöllisesti valittuja. Jokaisen näkövammaisen apuvälinetarpeet ovat yksilöllisiä eikä niitä voi niputtaa ryhmäksi. Apuvälinepalvelut kuuluvat terveydenhuollon palveluihin, eikä niistä tehdä valituskelpoista päätöstä. Yksilöllisten tarpeiden toteutuminen edellyttää, että näkövammaisen asiakas saa etukäteen tarkan tiedon, millaisia apuvälinepalveluja palveluntuottajalla on saatavilla.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetti on tervetullut uudistus. Toimivana se edesauttaa näkövammaisten valinnanvapauden ja itsemääräämisoikeuden toteutumista ja tuo niiden toteuttamiseen parhaimmillaan uuden, vaikuttavan tavan.

Esityksen mukaan henkilökohtaisen budjetin saamisen edellytyksenä on jatkuva tuen ja avun tarve. Näkövammaisilla on pääsääntöisesti avun tarvetta, mutta ei tuen tarvetta. Näkövammaisten liitto vaatii, että esityksessä sana ja korvataan sanalla tai. Tällöin esitys vastaa vammaispuolustajan käsitteitä. Muutoksen jälkeen esityksen mukaan henkilökohtaisen budjetin saamisen edellytyksenä on jatkuva avun tai tuen tarve (25 §).

Esityksestä ei selviä, voiko työnantajamallilla toteutettu vammaispuolustajan mukainen henkilökohtainen apu sisältyä henkilökohtaiseen budjettiin. Kun henkilökohtainen apu toteutetaan työnantajamallilla, näkövammaisen palkkaa itse itselleen henkilökohtaisen avustajan ja hänen kotikuntansa korvaa henkilökohtaisesta avustajasta aiheutuvat välttämättömät kustannukset. Noin 65 % kaikista vammaispuolustajan nojalla järjestetystä

henkilökohtaisesta avusta toteutetaan työnantajamallilla. Lisäksi työnantajamalli takaa parhaiten näkövammaisten itsemääräämisoikeuden. Näkövammaisten liitto vaatii, että työnantajamallilla toteutetun henkilökohtaisen avun on voitava olla osana henkilökohtaisessa budjetissa.

Näkövammaisten liitto edellyttää, että vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen osalta henkilökohtaisessa budjetissa on todellinen valinnanvapaus siten, että näkövammaisen asiakas voi valita haluamansa kuljetuspalvelun ilman, että matkojen yhdistelykeskus sulkee todellisuudessa valinnan mahdollisuuden pois. Mikäli matkojenyhdistelykeskus sulkee pois valinnanvapauden, kyse ei ole tosiasiasa toimivasta henkilökohtaisesta budjetista, sillä kuljetuspalvelujen järjestämisessä on vain yksi vaihtoehto.

Yleisperusteluissa on kirjaus, jonka mukaan henkilökohtaisena budjettina ei myönnetä rahaa. Näkövammaisten liitto huomauttaa, että näkövammaisten kohdalla valinnanvapaus toteutuu aidosti, jos henkilökohtaisena budjettina voidaan antaa myös rahaa, eikä vain erilaisia asiakasaseteleitä. Sen näkemyksen mukaan rahan myöntämistä henkilökohtaisena budjettina on jatkossa suunniteltava ja kyseinen tapa on otettava käyttöön.

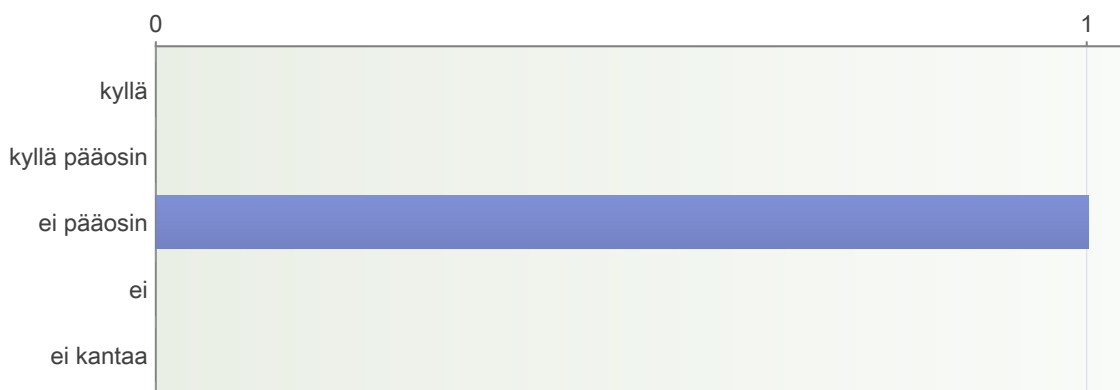
Esityksen mukaan henkilökohtaiseen budjettiin kuuluvista palveluista ei tehtäisi valituskelpoista hallintopäätöstä. Budjetin arvo perustuisi asiakas- ja palvelusuunnitteluun. Budjettia olisi esitettävän lain 28 §:n mukaan arvioitava vuosittain ja tehtävä siihen tarvittaessa muutoksia.

Näkövammaisten liitto huomauttaa, että näkövammaisten palveluissa on usein kyse pitkäkestoisista tai pysyvistä palveluista. Näiden osalta hyvään hallintoon kuuluu, että palveluja koskevat päätökset ovat toistaiseksi voimassaolevia. Jatkovalmistelussa on huolehdittava siitä, ettei asiakkaan oikeus pysyviin palveluihin vaarannu budjetin määräaikaisuuden seurauksena silloin kun palveluntarve on pysyvä. Asiaa on syytä pohtia myös luottamuksen suojan periaatteen näkökulmasta.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tuetun päätöksenteon sääntely on kannatettavaa. Se kuitenkin kaipaa vielä tarkennuksia.

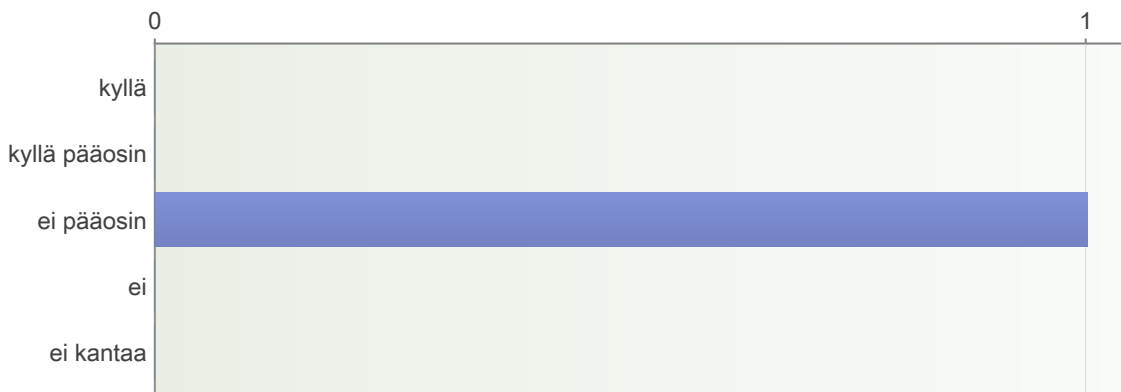
Esityksen mukaan päätöksenteossa tukevan henkilön tehtävänä on muun ohella selvittää asiakkaalle tämän käytettävissä olevat sosiaalihuollon eri vaihtoehdot ja niiden vaikutukset siten, että asiakas ymmärtää ne. Tämä tehtävämäärittely on päällekkäinen sosiaalihuollon viranomaisen selvitysvelvollisuuden kanssa.

Sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:n mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen. Kyseinen tehtävä on keskeinen sosiaalihuollon viranomaistehtävä sosiaalihuoltolain 31 §:ssä säädetyllä tavalla. Tuetun päätöksenteon sääntelyä on tarkennettava siten, että rajanveto viranomaistehtäviin on selkeä.

Päätöksentekijän asiakkaalle antaman selvityksen on perustuttava viranomaisen antamiin tietoihin, jonka tulee selkeästi ilmetä säädöksestä. Tuetulla päätöksenteolla ei myöskään ole tarkoitus korvata sosiaalihuoltolain mukaisen omatyöntekijän tehtäviä, jonka tulee selkeästi ilmetä muotoilusta.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

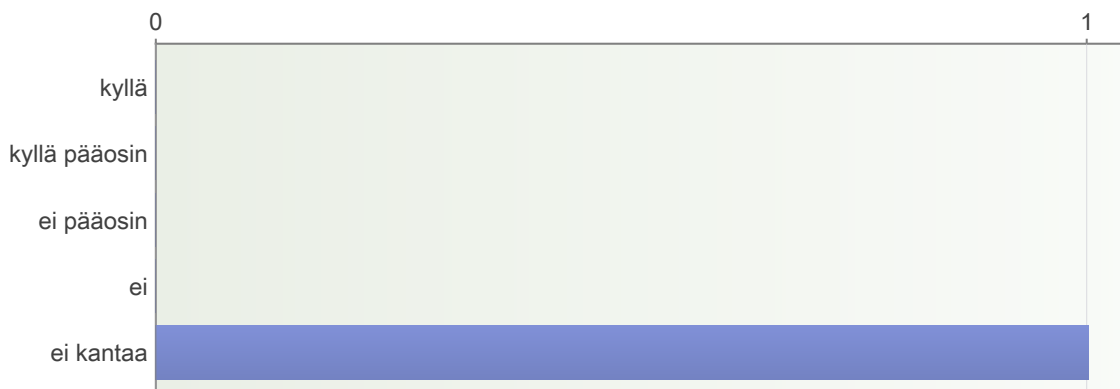
39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 9 artikla käsittelee esteettömyyttä sisältäen myös saavutettavuuden. Näkövammaisten kannalta on oleellista, että palveluntuottajilta kerätään tiedot palvelujen esteettömyydestä ja saavutettavuudesta. Lisäksi näiden tietojen on oltava saatavilla saavutettavasti.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

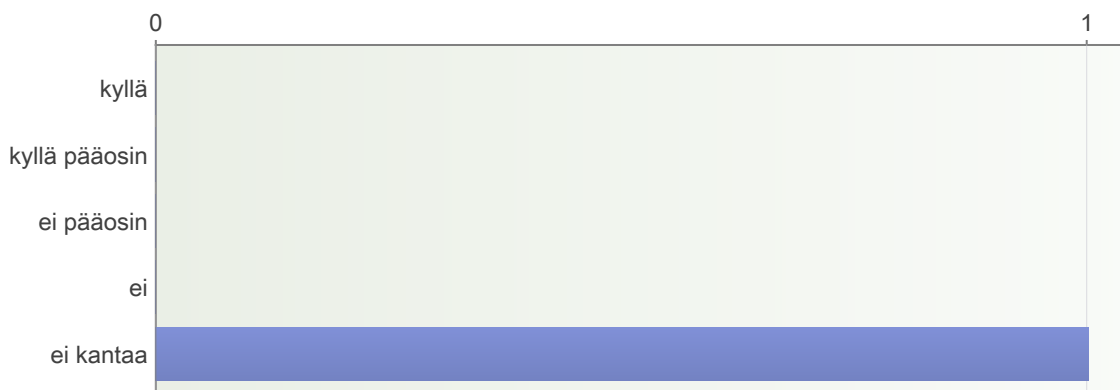
41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sopimusmenettelyjä koskevasta sääntelystä puuttuu asiakasnäkökulma.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

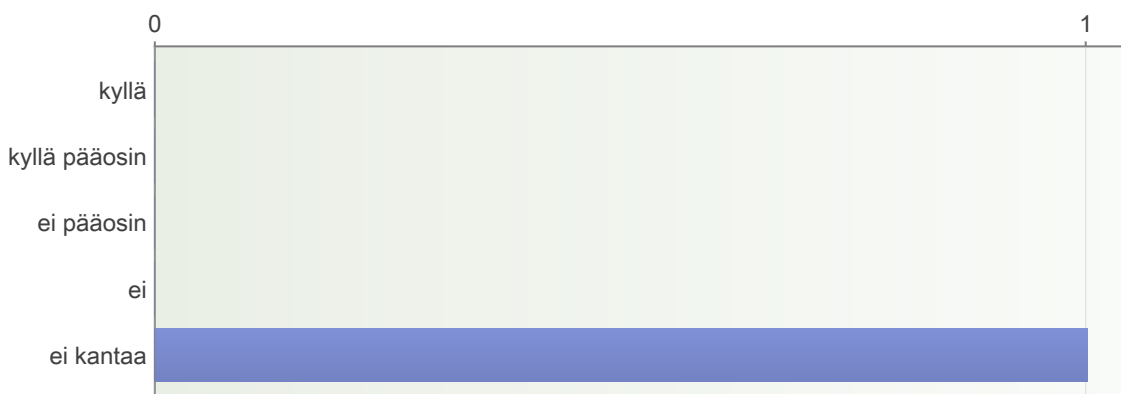
Vastaajien määrä: 1

- Palvelujen tuottajalla on oltava velvollisuus tuottaa palveluja esteettömästi ja saavutettavasti sekä tiedottaa niistä saavutettavasti. Lisäksi heillä tulee olla riittävä tieto ja taito palvella näkövammaisia, sillä ilman tätä yhdenvertaisuus muuhun väestöön nähden ei toteudu. Palvelujen tuottamisessa on kannustettava käyttämään kaikille sopivan suunnittelun periaatteita.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

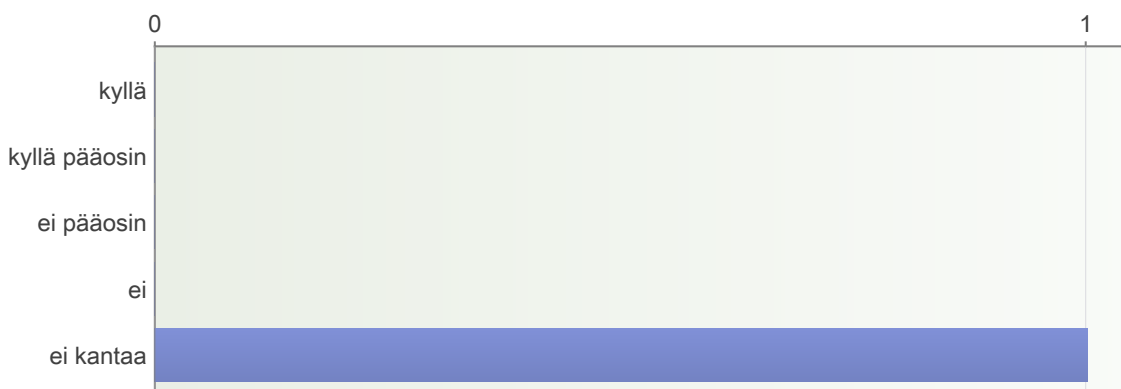

45. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

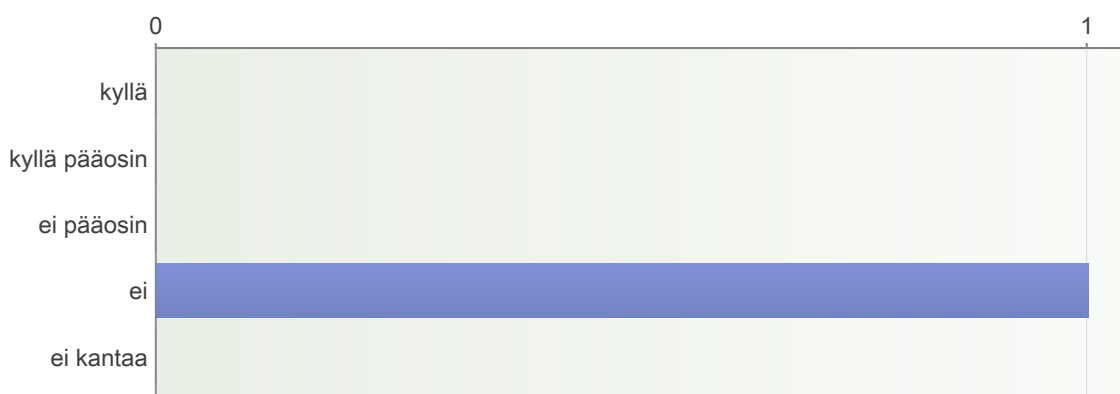

47. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

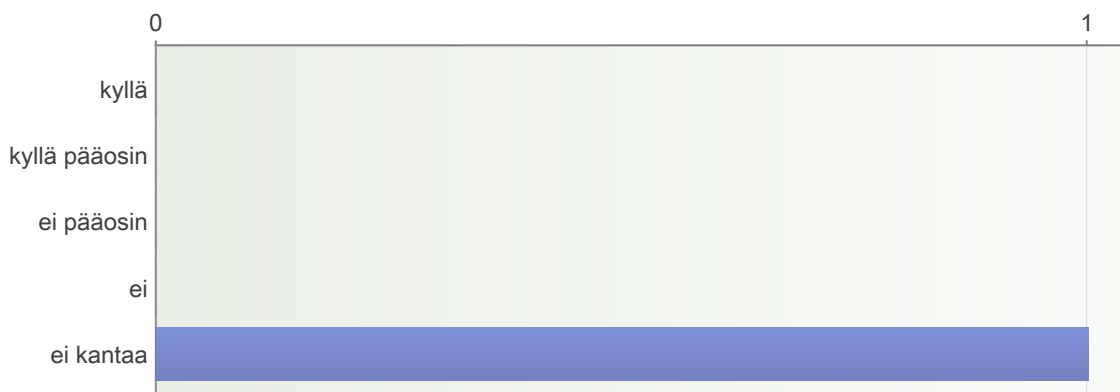
49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksen sisältämän järjestelmän monimutkaisuus ja monitoimijaisuus huomioon ottaen lain voimaantuloa on lykättävä. Lisäksi voimaantulo on porrastettava.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

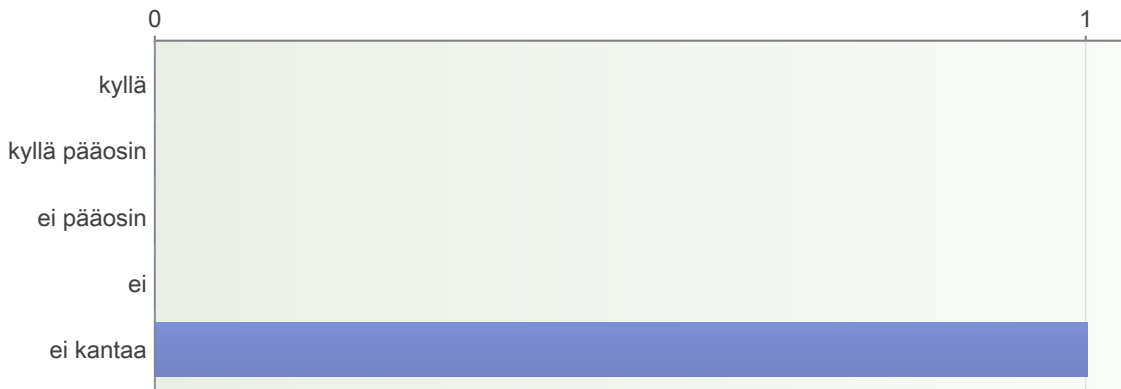

51. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

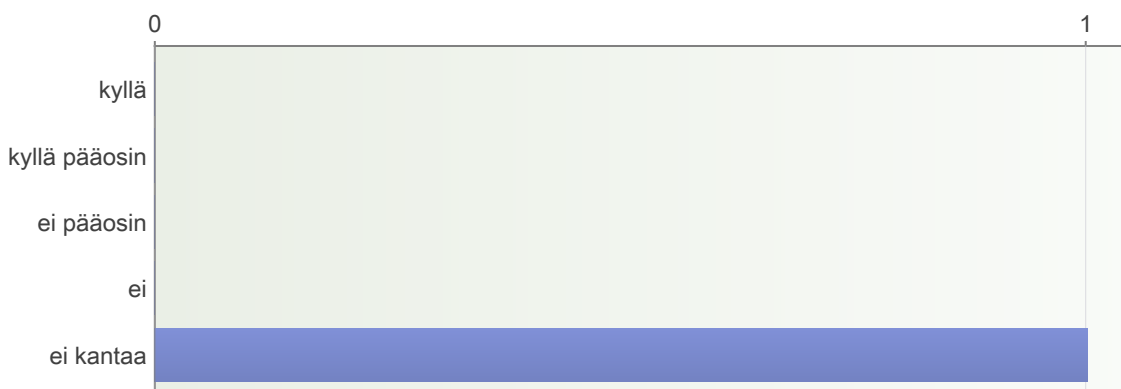
53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Mikäli esitys mahdollistaa erilaisten toimijoiden, mukaan lukien maakuntien liikelaitosten yhtiöt, pk-yritykset ja kolmannen sektorin toimijat, menestymisen markkinoilla, se antaa edellytyksiä markkinoiden toiminnalle.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetty kokonaisuus antaisi pienille toimijoille teoreettiset edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla toimimiseen, mutta käytännössä markkinaolosuhteet suosisivat suuria toimijoita.

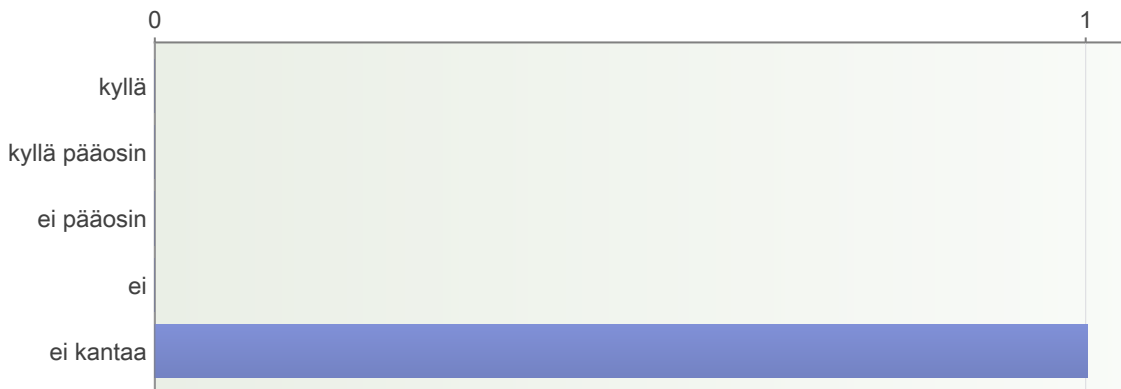
57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

- Kysymys on epäselvä.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

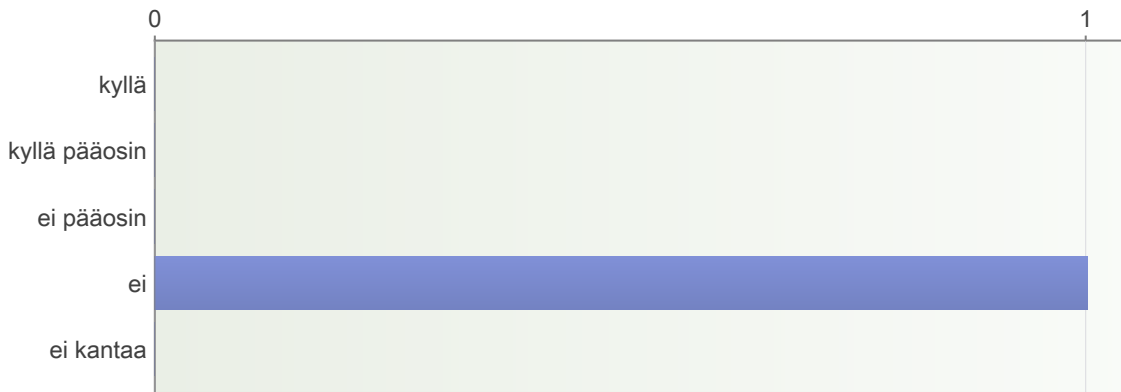

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suomessa on meneillään valinnanvapauskokeiluja, joiden tulokset tulee hyödyntää vaikutusarvioinnissa. Näkövammaisten ja muiden vammaisten osalta vaikutusarviointia on tehtävä luonnoksessa esitettyä vaikutusarviointia tarkemmin. Lisäksi vaikutuksia on arvioitava kohdennetusti näkövammaisten ja muulla tavoin vammaisten lasten ja heidän perheidensä näkökulmasta.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Ei vastauksia.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Perustason ja erityistason palvelujen on oltava esteettömiä ja saavutettavia siten, että ne ovat yhdenvertaisesti myös näkövammaisten käytettävissä. Palvelujen ja järjestelmien suunnittelun on perustuttava YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti kaikille sopivan suunnittelun periaatteille.

Viestinnässä ja asiointissa on käytettävä saavutettavia tapoja. Lisäksi on käytettävä yhteydenpito- ja tunnistautumistapoja, joissa on varmistettu näkövammaisten mahdollisuus niiden käyttämiseen.

Verkkopalvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa on muistettava joulukuussa 2016 hyväksytty verkkopalvelujen ja mobiilisovellusten saavutettavuutta koskeva direktiivi.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaista budjettia on tarkennettava ja muutettava vammaispalvelujen osalta. Muutoksia on tehtävä muun muassa kuljetuspalveluihin ja työnantajamallilla toteutettavaan henkilökohtaiseen apuun. Kirjauksia on tehtävä pykälätasolle ja näitä on avattava tarkemmin pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pykälässä 25 on muutettava sanamuoto "jatkuvaa avun ja tuen tarvetta". Muutettu sanamuoto on "jatkuvaa avun tai tuen tarvetta".

Pykälään 66 on pykälätasolle lisättävä maininta tietohallintopalvelujen saavutettavuudesta YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 9 artiklan mukaisesti.